

Dijital Katılım Bankalarının Katılım Bankacılığı Sektöründeki Yeri¹

Nurcan Kostak²

Hümevra Koç³

Özet

Katılım bankaları, faiz hassasiyeti olan bireylerin finansal sisteme dahil olması açısından önem arz etmektedir. Bununla birlikte finans sektörü, Dünya’da teknolojik gelişmelerde öncü sektörlerdendir. Bireylerin işlemlerini teknolojiyle entegre olarak kullanması hız ve kolaylık sağlamaktadır. 2021 yılından itibaren aktif dijital bankacılık kullanım oranları hızlı bir artış göstermiştir. Bu gelişmelerle birlikte 2021 yılında Türkiye’de dijital banka kurulmasına izin verilmiştir. Yönetmelik yayımlandıktan sonraki üç yıl içinde üç dijital katılım bankası, üç adet konvansiyonel dijital banka kurulmuştur. Bu bankalardan üçü faaliyete başlamıştır. Bu çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren iki dijital katılım bankasının katılım bankacılığı pazar payına ve dijital gelişmelere katkıları incelenmektedir. Ayrıca katılım bankalarının finansal performansları karşılaştırılarak dijital katılım bankalarının finansal durumu yorumlanmaya çalışılmıştır. Dijital bankaların yönetmelik gereği uyması gereken kuralların onlara sağladığı avantajlara değinilerek bu bankaların kurulma motivasyonlarına değinilecektir.

- 1 16-18 Mayıs 2024 tarihleri arasında Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi tarafından düzenlenen 4. Uluslararası Bankacılık Kongresi’nde sunulan “The Role and Future of Digital Participation Banks in Turkey’s Interest-Free Finance Sector” başlıklı özet bildiri genişletilmiştir.
- 2 Doktor Öğretim Üyesi, Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi, nkostak@sakarya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0493-1254>
- 3 Araştırma Görevlisi, Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi, hkoc@sakarya.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8283-808X>

1. Türkiye’de Dijital Bankacılık

Dijital banka, bankacılık hizmetlerini fiziki şubeler yerine dijital kanallar aracılığıyla (elektronik bankacılık) sunan kredi kuruluşunu ifade etmektedir (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2021). Dijital bankacılık hizmetleri, müşterilerin bilgisayar, mobil uygulama, ATM ve telefon aracılığıyla bankacılık işlemlerini gerçekleştirmesine olanak tanıyan çeşitli dijital uygulamaları kapsamaktadır (Lzao ve Cheung, 2002, s. 295).

Dijital bankalarının kurulabilmesi için gereken şartlar 29 Aralık 2021 tarihli ve 31704 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Dijital Bankaların Faaliyet Esasları İle Servis Modeli Bankacılığı Hakkında Yönetmelik” yönetmelikle belirlenmiştir. Bu şartlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Genel Müdürlük ve buna bağlı hizmet birimleri dışında teşkilatlanmaya gidemezler,
- ATM açıp, açmamak isteğe bağlanmıştır.
- Bilgi sistemlerinden sorumlu en üst düzey yönetici, en az genel müdür yardımcısı seviyesinde atanmalı ve dijital bankanın yönetim kurulunda bilgi sistemleri yönetimi alanında en az on yıl deneyime sahip bir üye bulunmalıdır.
- Dijital bankaların, bir müşteriye verebileceği kredi, müşterinin beyan ettiği ve bankalarca doğrulanan aylık ortalama net gelirinin dört katını, müşterinin geliri tespit edilemezse on bin Türk Lirasını aşamaz.
- Bankaların faaliyet izni alabilmesi için asgari bir milyar Türk Lirası (1.000.000.000 TL) ödenmiş sermayeye sahip olması gerekmektedir.
- Ödenmiş sermayenin 2.500.000.000 Türk Lirasına çıkarılması Kurulca uygun görüldüğünde, dijital bankanın kısıtlamalarına tabi olmadan mevzuat çerçevesinde tüm bankacılık faaliyetlerini yürütebilir (Resmi Gazete, 2021).

Tablo 1’de Türkiye’de Dijital Bankacılık alanındaki gelişmeler kronolojik olarak verilmiştir.

Tablo 1: Türkiye’de Dijital Katılım Bankalarının Gelişimi

Tarih	Gerçekleşen Olay
29 Aralık 2021	31704 sayılı Resmi Gazetede Dijital Bankaların Faaliyet Esasları İle Servis Modeli Bankacılığı Hakkında Yönetmelik’i yayımlandı.
21 Nisan 2022	Hayat Finans Katılım Bankası A.Ş. unvanlı ilk dijital katılım bankası kurulmasına izin verildi.

07 Temmuz 2022	Kasa Katılım Bankası A.Ş. unvanlı dijital katılım bankası kurulmasına izin verildi
04 Ağustos 2022	T.O.M. Katılım Bankası A.Ş. unvanlı dijital katılım bankası kurulmasına izin verildi
29 Eylül 2022	FUBS Bankası A.Ş. unvanlı dijital mevduat bankası kurulmasına izin verildi
23 Mart 2023	Hayat Finans Katılım Bankası A.Ş. faaliyet izni verildi.
31 Mart 2023	T.O.M. Katılım Bankası A.Ş. faaliyet izni verildi.
26 Ekim 2023	Kasa Katılım Bankası A.Ş. geçerli bir faaliyet izni başvurusu yapılmadığından dolayı kuruluş izni iptal edildi.
30 Ocak 2023	FUBS Bankası A.Ş. unvanlı dijital mevduat bankasına faaliyet izni verildi.
25 Mart 2023	Ziraat Dinamik Bankası A.Ş. unvanlı dijital banka kurulmasına izin verildi.
3 Ağustos 2023	Colendi Bank A.Ş. unvanlı dijital mevduat bankası kurulmasına izin verildi.
23 Mayıs 2024	Adil Katılım Bankası A.Ş. unvanlı dijital katılım bankası kurulmasına izin verildi.

Kaynak: Resmi Gazete,

Türkiye’de dijital katılım bankası olarak üç adet banka kurulmuştur. Bunlar; Hayat Finans Bankası, Tom Bank ve Kasa Bank’tır. Kasa Bank, 7 Temmuz 2022 tarihinde yönetmelikte belirtilen süreler içerisinde başvuru yapmadığından dolayı faaliyet izni iptal edilmiştir. Dijital katılım bankalarının yanı sıra Mayıs 2024 tarihi itibarıyla üç adet de dijital mevduat bankası kuruluş izni verilmiştir. Bunlardan FUBS Bankası A.Ş. faaliyet izni de almıştır.

2. Türkiye’de Dijital Katılım Bankacılığı

Katılım bankaları, konvansiyonel bankalar gibi fon toplamak ve kredi kullandırmak üzere faaliyet göstermekte olup işlemler gerçekleştirilirken İslamiyet’in kurallarına uyan bankalardır. Konvansiyonel bankalardan farklı olarak katılım bankalarının işlemleri faiz ya da garar⁴ içermez ve İslamiyet’te uygun görülmeyen ya da haram kılınan bir ürünün üretimi ya da hizmeti sunulamaz (TKBB, 2005). Katılım bankacılığının temelleri, Türkiye’de 1983 yılında özel finans kuruluşları adı ile hayata geçmiştir. Faizsiz işlem yapan kuruluşlarda bankalar öncü ve en çok tercih edilen kuruluşlar olduğundan sistem, 2005 yılında Katılım Bankacılığı ismini almıştır. Sigortacılık, Bireysel Emeklilik gibi farklı işlemleri gerçekleştiren kuruluşların

4 Akdin haksız kazanca yol açacak ölçüde kapallık taşımamasını ifade eden fıkıh terimine garar denir (<https://kurul.diyagnet.gov.tr/Cevap-Ara/Karar/3656/sigortanin-dini-hukmu>).

artmasıyla 2022 yılında faiz hassasiyeti ile faaliyet gösteren kuruluşlara Faizsiz Finans Kuruluşları adı verilmiştir. 1983 yılında faaliyet göstermeye başlayan kuruluşların sayısı ve işlem hacmi artarak devam etmiştir. 2024 yılı itibarıyla Türkiye’de üçü devlet, altısı özel banka olmak üzere dokuz katılım bankası faaliyet göstermektedir (TKBB, 2024). Bu bankalardan ikisi dijital katılım bankasıdır (TOM Bank, Hayat Finans).

2.1. Hayat Finans Bankası

Hayat Finans Katılım Bankası Anonim Şirketi ünvanı ve 1.500.000.000 TL sermaye ile kurulmuştur. Şirket, 21.04.2022 tarihinde kuruluş izni almıştır (Resmiz Gazete, 2022). 23.03.2023 tarihinde faaliyet iznini almış ve böylece Türkiye’de faaliyet izni alan ilk dijital katılım bankası olmuştur (Hayat Finans, 2024). Banka, 07.08.2023 tarihinde bankacılık faaliyetlerine fiilen başlamıştır. Beş anonim şirket ortaklığı ile kurulmuştur. Bankanın ortaklık yapısı şu şekildedir: Sermayenin %50.0000’si Hayat Kimya Sanayi Anonim Şirketi’ne, %49.9997’si Kastamonu Entegre Ağaç Sanayi Ticaret Anonim Şirketi’ne ve %0.0003 oranındaki hisseler ise diğer tüzel kişilere aittir.

Tablo 2: Hayat Finans Bankasının Ortaklık Yapısı

Kurucu Ortağın Adı Soyadı / Ticari Ünvanı	Sermaye Taahhüdü TL	Ortalık Payı %
Hayat Kimya Sanayi A.Ş.	750.000.000	50,0000%
Kastamonu Entegre Ağaç San. Ve Tic. A.Ş.	749.995.500	49,9997%
Hayat Holding A.Ş.	1.500	0,0001%
Limaş Liman Hizmetleri A.Ş.	1.500	0,0001%
AS Tüketim Malları Ticaret A.Ş.	1.500	0,0001%

Bankanın faaliyet alanı, kurumsal ve ticari bankacılık, uluslararası bankacılık hizmetleri, bireysel bankacılık ve kredi kartı işlemlerini kapsamaktadır. Banka’nın ana faaliyet alanı dijital katılım bankası olarak faizsiz bankacılık kuralları içerisinde cari hesaplar ve kar/zarar katılma hesapları yoluyla fon toplayıp müşterilerine fon kullandırmaktır (Hayat Finans, 2024). Hayat Finans Katılım Bankası müşterilerine internet bankacılığı ve Hayat finans mobil uygulaması ile masrafsız şekilde hizmet vererek, temel bankacılık hizmetlerinin yanında yeni nesil bankacılık hizmetlerini de müşterilerine sağlamaktadır.

Şekil 1: Hayat Finans Bankasının Mobil Uygulama Logosu

Hayat Pay, Hayat Finans müşterilerine günlük alışverişlerde para iadesi ve hediyeler kazanılabilecek fırsatlar sunan bir platform ve dijital cüzdandır. Tek Seferde Değil Sürekli Kazan, Para Puanlarını Kolayca Takip Et, Sürpriz Hediyeler Kazan gibi mottolarla indirimler, hediyeler sunarak müşteri portföyü genişletilmeye çalışılmaktadır.

2.2. TOM Bank

TOM Bank, ismini paranın teknolojisinden alan T.O.M. (Technology of Money) Şirketler Grubu'na bağlı olarak hizmet verecek bir dijital katılım bankasıdır. TOM, Resmi Gazete'de yayımlanan 4 Ağustos 2022 tarihinde kuruluş izni almış, 31.03.2023 tarihinde faaliyet izni almış ve 27 Eylül 2023 tarihinde ilk müşteri kabulünü yaparak faaliyete başlamıştır. T.O.M. KATILIM BANKASI ANONİM ŞİRKETİ ünvanı ile 1,5 Milyar TL başlangıç sermayeli olarak kurulmuştur. Şirket, Burhaniye Mh. Nagehan Sk. B Blok No:2B İç Kapı No: 1 Üsküdar / İSTANBUL adresinde yer almaktadır. Şirketin ana faaliyet alanı, cari hesaplar ve katılma hesapları yolu ile fon toplayıp piyasaya fon sağlamaktır.

6 Aralık 2023'te ortaklık paylarında yapılan değişiklikle birisi Yabancı Uyruklu bir şirket ve 5 gerçek kişi olmak üzere 6 ortaklı bir bankadır. Şirketin ortaklık yapısı şu şekildedir:

Tablo 3: TOM Bankın Ortaklık Yapısı

Hissedarların Adı	Ödenmiş Sermaye	%
Ahmet Yaşar AYDIN	1.447.500	96,5
Ali Taha AYDIN	15.000	1
Can Ersöz	15.000	1
Erhan Bostan	15.000	1

Tolga Akar	7.500	0,5
Toplam	1.500.000	100,00

Hayat Finans Katılım Bankası müşterilerine internet bankacılığı ve Hayat finans mobil uygulaması ile masrafsız şekilde hizmet vermektedir. Şirketin mobil uygulamasının görünümü Şekil 2’de gösterilmektedir.

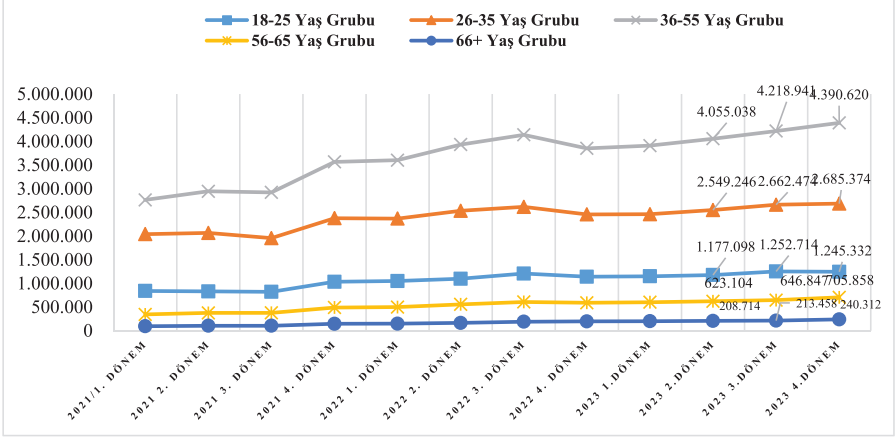

Şekil 2: Tom Bankasının Mobil Uygulama Logosu

TOM Bank, ilk yılında 7.5 milyon kişi Hadi uygulaması ile ulaşarak, 385 milyon TL kazanmıştır (TOM Bank, 2024). Mobil uygulamalarda ve internet bankacılığında bankaların ikisinde de havale ve eft ücretleri alınmadan masrafsız şekilde faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Bunun nedeni ise katılım bankacılığı sistemine göre gerçekleştirilen işlemlerden komisyon alınması yasaktır.

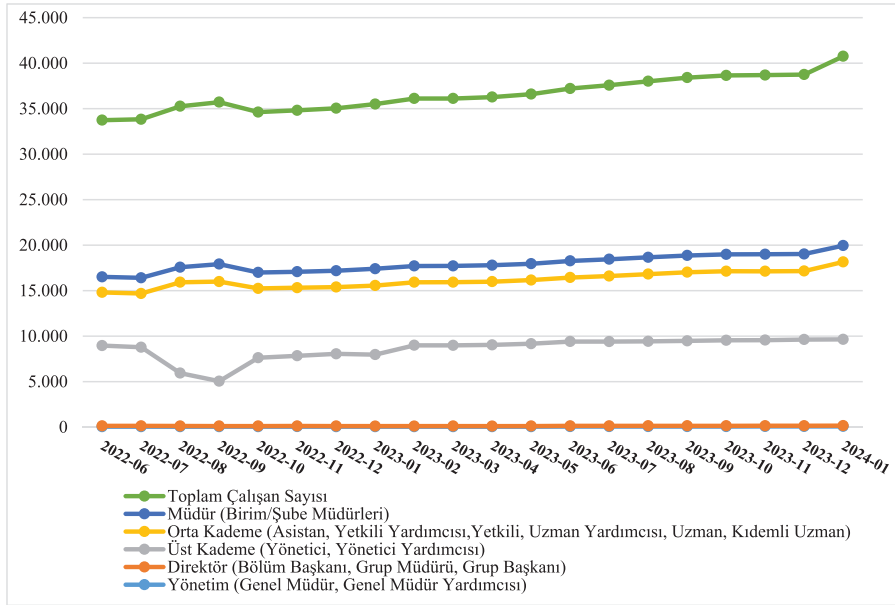
3. Dijital Katılım Bankalarının Katılım Bankacılığına Etkisi

Çalışmada, dijital bankacılık müşteri sayısı, katılım bankaları çalışanlarının kademe dağılımı, Toplam katılım bankaları katılma ce cari hesabı, İl Bazlı Aktif Dijital Bankacılık Müşteri Sayılarında en yüksek ve en düşük beş şehir incelenerek katılım bankaları ve dijital bankaların Türkiye’deki durumu hakkında bilgi sağlanacaktır.

Grafik 1: Türkiye Dijital Bankacılık Müşteri Sayısı

Grafik 1'e göre; dijital katılım bankalarının ortaya çıktığı 2023 yılının 2. döneminden itibaren dijital bankacılık müşteri sayılarında 18-25 arasında 1.dönemde %0,72 iken 2.dönemde %2,35 orana, 26-35 yaş arasında 1.dönemde %0,13 iken 2. Dönemde %3,58 orana, 36-55 yaş arasında 1. Dönemde 1,49 iken 2. dönemde % 3,72 orana, 56-65 yaş arasında 1.dönemde % 1,94 iken 2. dönemde %3,36 orana ve 66+ yaş grubunda ise 1.dönemde 1,71 iken 2. dönemde %3,57 artış görülmüştür. Artış oranları diğer dönemlerle birlikte incelendiğinde tüm yaş gruplarında artış görülmekle birlikte en çok çalışan grup aralığının diğer bir ifade ile 26-65 aralığında diğerlerine göre daha fazla artışın yaşandığı söylenebilmektedir. 2023 yılının 4.dönemi incelendiği ise çalışan ve yaşlı grubunda diğerlerine göre önemli bir artış ivmesi gerçekleşmiştir. Grafik sonuçları ele alındığında kişilerin sadece dini hassasiyetinden dolayı değil özellikle artan faiz oranları nedeniyle artan faiz maliyetlerini azaltmak adına da katılım bankalarına yöneldiği söylenebilmektedir. Bunun yanında özellikle 26-65 yaş aralığında daha fazla artış olmuş bunun nedeni çalıştıkları kurumlarının bu bankalarla anlaşma yapması, çalışanların zamandan tasarruf etmek için bu bankalara yönelmesi varsayılmaktadır. Grafik 2, katılım bankaları çalışanlarının kademe dağılımını göstermektedir.

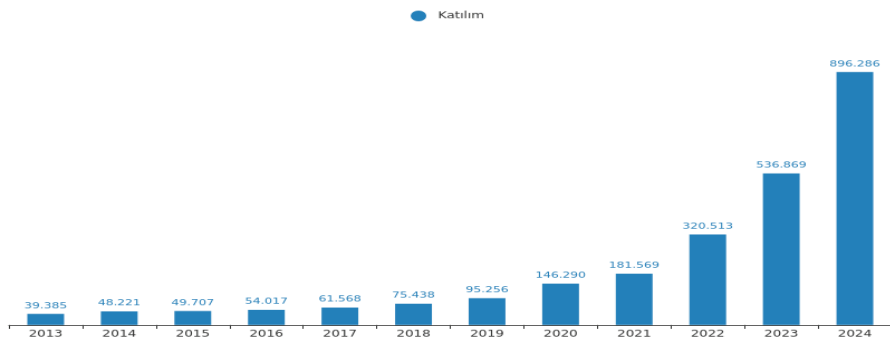

Grafik 2: Katılım Bankaları Çalışanlarının Kademe Dağılımı

Kaynak: TKBB Veri Peteği Portalı, 2024

Dijital katılım bankaları şube açmayacakları ve sadece Genel Merkez üzerinden faaliyete geçecekleri için yönetim kademelerinin ağırlıklı olduğu söylenebilmektedir. Bu bakımdan grafik 2 incelendiğinde dijital katılım bankalarının faaliyete geçmesi ile birlikte çalışan sayılarında artış yaşandığı ancak bu artışın sadece dijital katılım bankalarının faaliyete geçmesi ile bağlantılı olduğu söylenememektedir. Bu nedenle; grafik 2 incelendiği 2023 yılı ve sonrasında dijital katılım bankalarının ortaya çıkması ile birlikte müdür ve orta kademe (asistan, uzman vs.) sayılarında artışa neden olduğu varsayılmaktadır.

Grafik 3, Katılım Bankalarının toplam katılma hesaplarındaki yıllık trendi göstermektedir.

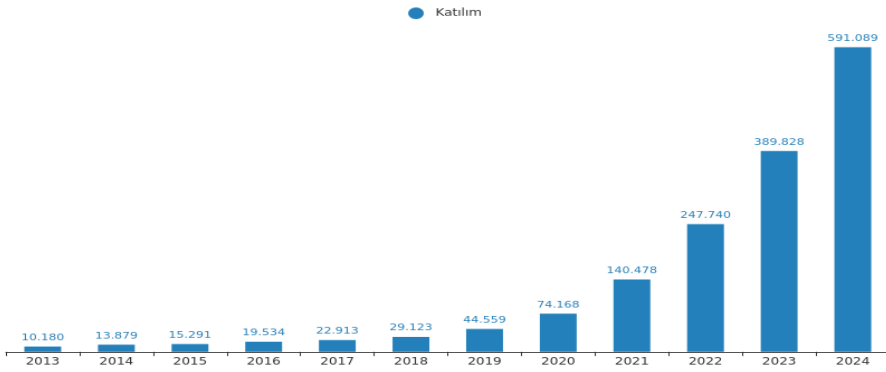

Grafik 3: Katılım Bankaları Toplam Katılma Hesabı – Yıllık Trend

Kaynak: TKBB Veri Peteği Portalı, 2024

Grafik 3 incelendiğinde katılım bankalarında açılan toplam katılma hesaplarında özellikle son yıllarda önemli bir artış yaşandığı görülmektedir. Öyle ki genel olarak artış oranı 2021 yılına kadar %10-20 bazında devam ederken, 2023 yılında %67,50 oranında artış gerçekleşmiş ve 2024 yılında ise %66,94 oranında artış gerçekleşmiştir. Artışın nedeni müşteri sayılarının özellikle son yıllarda oranla daha fazla artış yapması ve katılım bankalarının kullanım sayısının artmasıdır. Katılma hesaplarında yaşanan bu artış ve katılım bankalarındaki katılma hesaplarının ivmesinin giderek artması bu bankaların katılım bankası olarak açılmasının bir nedeni olabileceği söylenebilmektedir. Katılım bankalarının katılma hesaplarında yaşanan bu artış göz önüne alındığında şirketler dijital bankaları, artış ivmesi gösteren bu pazardan pay almak için açılan bankaların katılım bankası olmasını tercih etmiş olabilecekleri varsayılmaktadır.

Grafik 4, katılım bankaları toplam cari hesaplarının yıllık trendini göstermektedir.

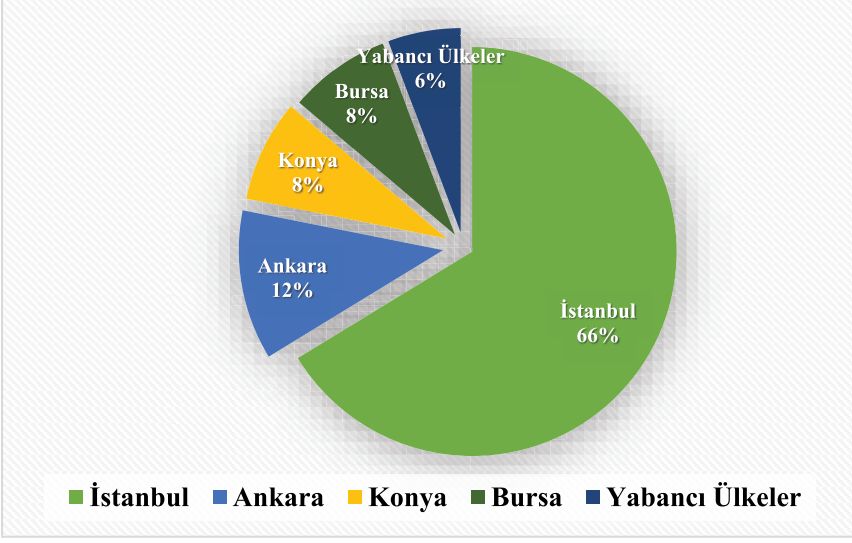
Grafik 4: Katılım Bankaları Toplam Cari Hesabı – Yıllık Trend

Kaynak: TKBB Veri Peteği Portalı, 2024

Katılma hesabında gerçekleşen benzer artış cari hesapta da görünmektedir. Grafik 4 incelendiğinde katılım bankalarında açılan toplam cari hesaplarında son yıllarda önemli bir artış yaşandığı görülmektedir. Öyle ki; 2023 yılında %57,35 oranında artış gerçekleşmiş ve 2024 yılında ise %51,62 oranında artış gerçekleşmiştir. Katılım bankalarındaki cari hesaplarda artış olması ve ivmesinin giderek artması bu bankaların katılım bankası olarak açılmasının bir nedeni olabilir. Bu pazardan pay almak için bu bankalar katılım bankası olmayı tercih etmiş olabilirler.

3.1. Aktif Dijital Bankacılık Verilerinin İl Bazında İncelemesi

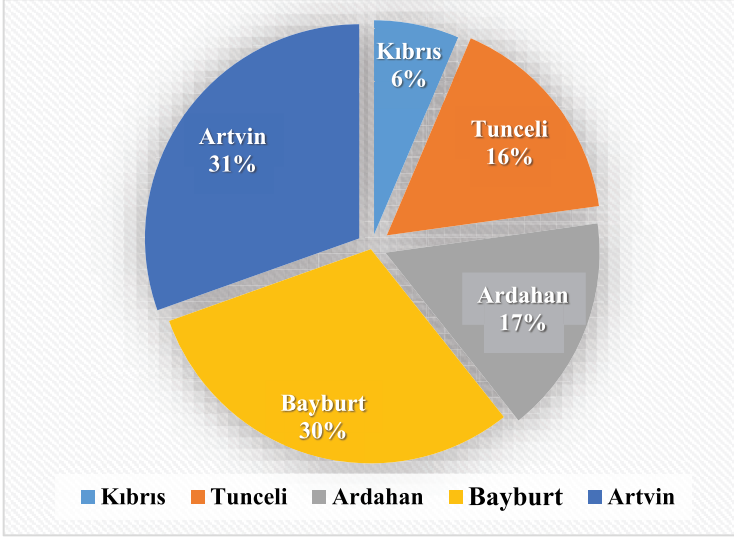
Dijital Bankaların ülke bazında durumunu incelemek adına aktif dijital bankacılık müşteri sayılarının en yüksek ve en düşük olduğu beş ili olarak dijital bankacılık ülkedeki durumu analiz edilmiştir. Analiz edilirken müşteri sayılarında 2023 yılının 4. çeyreğindeki değerler dikkate alınmıştır. Aşağıdaki şekilde Türkiye aktif dijital bankacılık müşteri sayılarının en yüksek olduğu beş şehir gösterilmektedir.

Şekil 3: Türkiye Aktif Dijital Bankacılık Müşteri Sayısı En Yüksek 5 Şehir (2023/4.Çeyrek)

Kaynak: TKBB Veri Peteği Portalı, 2024

Dijital bankacılık müşteri sayıları incelendiğinde Şekil 3'te de görüldüğü gibi Türkiye bazında en yüksek müşteri sayısının % 66 pay ile İstanbul'dadır. İstanbul'un hem kalabalık bir nüfusu olmasından hem de metropol bir şehir olmasından dolayı insanların zaman tasarrufu açısından bankacılık işlemlerini dijital olarak gerçekleştirmesi oldukça olağandır. Aktif dijital bankacılık müşteri sayılarında ikinci sırada yer alan şehir ise %12 pay ile Ankara'dır. Sonrasında ise sırasıyla %8 pay ile Konya, %8 pay ile Bursa ve %6 pay ile yabancı ülkeler yer almaktadır. Sonuç olarak dijital bankacılık müşteri sayılarının en yüksek olduğu şehirler gelişmiş ve nüfus bakımından yoğunluklu olan şehirler olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'deki aktif dijital bankacılık müşteri sayısına sahip en düşük beş şehir ise Şekil 4'te gösterilmektedir.

Şekil 4: Türkiye Aktif Dijital Bankacılık Müşteri Sayısı En Düşük 5 Şehir (2023/4.Çeyrek)

Kaynak: TKBB Veri Peteği Portalı, 2024

Dijital bankacılık müşteri sayıları incelendiğinde Şekil 4'te de görüldüğü üzere Türkiye bazında en düşük müşteri sayısının % 31 pay ile Artvin'dir. En düşük ikinci sırada ise %30 oranla Bayburt gelmektedir. Sonrasında ise sırasıyla %17 oranla Ardahan, %16 oranla Tunceli ve %6 oranla Kıbrıs gelmektedir (TKBB Veri Peteği Portalı, 2024). Sonuçlardan anlaşılacağı üzere dijital müşteri sayılarının en yüksek olduğu şehirlerin aksine bu şehirlerde düşük olmasının nedenleri daha kırsal ve gelişmemiş bölgeler olması söylenebilmektedir. Bunu yanında nüfus azlığı da neden olarak söylenebilmektedir. Sonuç olarak dijital katılım bankacılığına yatırım yapan şirketler, il bazındaki pazar paylarını arttırmak için kırsal bölgelere yönelme yapabilirler. Pazarlama stratejilerine en düşük olduğu bu bölgelere uygulayarak daha fazla müşteri sayısında artış gerçekleşeceği düşünülmektedir. Diğer bir ifade ile dijital katılım bankaları reklam ve arge harcamalarını kırsal bölgelere yönelerek tanınırlığını arttırabilir ve vatandaşların tarafından güvenilirliğini ve bilinirliğini arttırarak müşteri sayılarını arttırabilecekleri varsayılmaktadır.

Kırsal bölgelere daha fazla reklam harcaması yaparak tanınırlığını arttırabilir ve oluşturduğu güven ortamı nedeniyle yeni müşteriler çekebilir. Böylece kırsal bölgelerde düşük sayıda kalan müşteri sayıları hızlı bir şekilde artış gösterebilir. Ancak yüksek müşteri sayılı şehirler hem reklam hem merkezi olarak gelişmiş şehirler olması nedeniyle bu şehirlerde müşteri sayısı

zaten yüksek olduğundan dolayı müşteri çekme kolaylığı kırsal kesime göre daha zordur.

Bankaların finansal performansları incelendiğinde dijital katılım bankalarının durumuna ilişkin firma değerlendirmesi de yapılabilir. Bu kapsamda 2024 yılı itibariyle faaliyet gösteren katılım bankaları finansal verileri incelenmiştir. (Albarakatürk, Kuveyttürk, Türkiye Emlak Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası, Ziraat Katılım Bankası, Hayat Finans ve TOM Bank). Dijital Bankalar 2022 yılında faaliyete geçmiş olduklarından 2022 ve 2023 yıllarına ait veriler baz alınmıştır. Çalışmada, katılım bankaları ve dijital katılım bankalarının gösterimi için son iki yıllık döneme ait hisse başına kazanç, kaldıraç oranı, aktif karlılık oranı, özsermaye karlılık oranı ve sermaye yeterlilik oranları hesaplanmıştır.

Tablo 4: 2022 yılı Katılım Bankaları Finansal Performans Karşılaştırması

	ALBARAKATÜRK	KUVEYTTÜRK	TÜRKİYE EMLAK KATILIM BANKASI	TÜRKİYE FİNANS KATILIM BANKASI	VAKIF KATILIM BANKASI	ZİRAAT KATILIM BANKASI	HAYAT FİNANS	TOM BANK	2022 RASYO GRAFİKLERİ
RASYOLAR	2022	2022	2022	2022	2022	2022	2022	2022	
HBK	0,8394	3,2501	2,7401	1,123	0,00523	1,6279	0,0194	-0,00125	HBK
Kaldıraç Oranı %	4,53	7,14	6,51	5,48	8,13	5,39	97,6	98,79	Kaldıraç Oranı %
(ROA) Aktif Karlılığı	0,012	0,037	0,0284	0,02	0,0252	0,0433	0,019	-0,0012	(ROA) Aktif Karlılığı
(ROE) Özsermaye Karlılığı	0,182	0,485	0,1303	0,2635	0,2504	0,2415	0,019	-0,0012	(ROE) Özsermaye Karlılığı
Sermaye Yeterlilik Oranı %	15,82	26,42	28,23	23,01	17,18	15,57	455	98,79	Sermaye Yeterlilik Oranı %

Tablo 4, Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının 2022 yılı finansal rasyolarını göstermektedir. Tablo sonunda verilen grafiklerde dijital bankaların diğer katılım bankalarından farklı bir seyri olduğu gözlemlenmektedir. Ancak iki dijital katılım bankasında da rasyoların benzer sonuçlar sergilediği söylenebilir.

Tablo 5: 2023 yılı Katılım Bankaları Finansal Performans Karşılaştırması

	ALBARAKATÜRK	KUVEYTTÜRK	TÜRKİYE EMLAK KATILIM BANKASI	TÜRKİYE FİNANS KATILIM BANKASI	VAKIF KATILIM BANKASI	ZİRAAT KATILIM BANKASI	HAYAT FİNANS	TOM BANK	2023 RASYO GRAFİKLERİ
RASYOLAR	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023	
HBK	1,58771	6,2708	5,009	2,248	0,00592	0,6351	0,0415	0,11433	HBK
Kaldıraç Oranı %	4,4	6,87	6,64	5,92	7,54	4,4	68,8	75,45	Kaldıraç Oranı %
(ROA) Aktif Karlılığı	0,017	0,042	0,0274	0,0252	0,0257	0,0249	0,021	0,0728	(ROA) Aktif Karlılığı
(ROE) Özsermaye Karlılığı	0,277	0,544	0,3346	0,2954	0,2768	0,1651	0,044	0,1028	(ROE) Özsermaye Karlılığı
Sermaye Yeterlilik Oranı %	16,81	25,36	23,08	27,81	18,35	15,12	216,9	138,08	Sermaye Yeterlilik Oranı %

Tablo 5, Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının 2023 yılı finansal rasyolarını göstermektedir. Tablo sonunda verilen grafiklerde dijital bankaların diğer katılım bankalarından farklı bir seyri olduğu gözlenmektedir. Ancak iki dijital katılım bankasında da rasyoların benzer sonuçlar sergilediği söylenebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bankacılık sektörü dijitalleşmede öncü sektörlerdendir. Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar da bu bağlamda internet bankacılığı ve mobil bankacılık faaliyetlerini geliştirmeye özen göstermektedir. Türkiye’de aktif dijital bankacılık müşteri sayısı 2021 yılında 9 milyon 2014 bin (KPMG, 2021) iken, 2024 yılı Mart ayı itibariyle 113 milyon 630 bin kişiye ulaşmıştır (TBB, 2024). Bu gelişmeler 2021 yılında BDDK tarafından hazırlanan yönetmelik ile ivme kazanmıştır. 2022 yılı itibariyle dijital bankalara kuruluş izinleri veirlmeye başlanmıştır. 2024 yılı itibariyle faaliyet izni verilen iki dijital katılım bankası, bir dijital mevduat bankası bulunmaktadır. 2024 yılında kuruluş izni alan iki dijital mevduat bankasının da yakın bir tarihte faaliyete geçmesi beklenmektedir. Dijital bankalarda ATM açıp açmamanın isteğe bağlı bırakılması, genel müdürlük dışında şube açamamaları bankaların en yüksek maliyet kalemlerinden arınmalarını sağlamaktadır. Bu da bankacılık faaliyetlerinin daha az maliyetle ve personelle yürütmesini olanaklı kılmaktadır. Şubesiz faaliyet gerçekleştirmeleri sebebiyle şube yönetimi gibi konularla ilgilenmemektedirler. Sonuç olarak sektörde konvansiyonel bankalara karşı avantaj sağlamakta ve dijitalleşme sürecini yakın takipte olması nedeniyle rekabet ortamında avantaj sağlamaktadır.

Faaliyetlerine devam eden iki dijital katılım bankasının ortaklık yapıları incelendiğinde farklı sektörlerde faaliyet gösteren firmalar tarafından kuruldukları görülmektedir. Bunun sebebinin firmaların gelişen teknoloji çağında dijitalleşmeyi daha aktif kullanmak ve yeni sektöre öncülük etme isteği olduğu söylenebilir.

Dijital katılım bankalarının katılım bankacılığında müşteri sayısına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Faaliyet gösteren iki bankanın da mobil uygulamalarının sürpriz hediyeler ve indirim fırsatları ile müşteri çekmeye çalıştığı tespit edilmiştir. Bu bankaların müşteri sayısını artırmak için henüz dijital bankacılık sistemine dahil olmamış müşterilere odaklanması gerekmektedir. Bu sebeple dijital müşteri sayılarının nüfusun yüksek olduğu şehirlere nazaran kırsal ve gelişmemiş bölgelere odaklanılması anlamlı olacaktır. Bu bağlamda, dijital katılım bankacılığına yatırım yapan şirketlerin, pazar paylarını artırmak amacıyla kırsal bölgelere yönelmeleri önerilebilir.

Pazarlama stratejilerini en düşük müşteri yoğunluğuna sahip bu bölgelerde uygulayarak, müşteri sayılarında artış elde etmeleri mümkün olacaktır. Ayrıca, dijital katılım bankaları, reklam ve AR-GE harcamalarını kırsal alanlara yönlendirerek marka tanınırlığını artırabilir ve güvenilirliklerini pekiştirerek müşteri sayılarını artırabilirler.

Kaynakça

- Resmi Gazete. (2021). *Dijital Bankaların Faaliyet Esasları İle Servis Modeli Bankacılığı Hakkında Yönetmelik*, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/12/20211229-6.htm>
- Hayat Finans (2024). <https://www.hayatfinans.com.tr/bizi-taniyin#v1>, Erişim tarihi: 21.05.2024
- Hayat Finans (2024). <https://www.hayatfinans.com.tr/finansal-bilgiler#v1>, Erişim tarihi: 25.05.2024
- KPMG, (2021). Bankacılık Sektörel Bakış 2021, <https://kpmg.com/tr/tr/home/gorusler/2022/05/bankacilik-sektorel-bakis.html#:~:text=Dijital%20bankac%C4%B1%C4%B1k>
- Lzao, Z., Cheung, M. T. (2002). Internet-Based E-Banking and Consumer Attitudes: An Empirical Study. *Information & Management*, 283-295.
- Mevzuat Bilgi Sistemi, (2005). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5411&MevzuatTur1&MevzuatTertip=5>, Erişim Tarihi: 21.05.2024
- TBB, (2024). Dijital, İnternet ve Mobil Bankacılık İstatistikleri, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/ekler/4321/Dijital-Internet-Mobil_Bankacilik_Istatistikleri-Mart_2024.pdf.
- TKBB Veri Peteği Portalı (2024). <https://veripetegi.tkbb.org.tr/>
- TOM Bank, (2024). <https://tombank.com.tr/> Erişim tarihi: 21.05.2024
- TOM Bank, (2024). <https://tombank.com.tr/kurumsal-bilgi-belgeler.html> Erişim tarihi: 25.05.2024